

**Wyrok z dnia 6 grudnia 1996 r.
II UKN 23/96**

Prowadzenie indywidualnej kancelarii adwokackiej nie może być utożsamiane z prowadzeniem działalności gospodarczej (§§ 41 i 43 oraz 30-40 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego - jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska, Sędziowie: SN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), SA: Mieczysław Bareja.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 1996 r. sprawy z wniosku Andrzeja Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. o zwolnienie z obowiązku ubezpieczenia społecznego, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 września 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 1 kwietnia 1996 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie, zmienił - na skutek odwołania wnioskodawcy Andrzeja Z. - decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. wydaną w sprawie o objęcie ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia indywidualnej kancelarii adwokackiej, w ten sposób, że "orzekł iż...Andrzej Z. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia indywidualnej kancelarii adwokackiej".

Wnioskodawca prowadzący indywidualną kancelarię adwokacką w S., zwrócił się do organu rentowego o uznanie, że od dnia 15 marca 1995 r. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia kancelarii adwokackiej, z tym dniem bowiem podjął pracę w charakterze wykładowcy w Uniwersytecie S.

Decyzją z dnia 11 stycznia 1996 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. załatwił wniosek odmownie, przyjmując, że wnioskodawca podlega w dalszym ciągu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu działalności adwokackiej, a składka ubezpieczeniowa z tego tytułu pobierana jest na takich samych zasadach i w takiej samej wysokości, jak w przypadku pracowników.

Sąd Wojewódzki przyjął, że prowadzenie indywidualnej kancelarii adwokackiej nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu, stanowiąc "quasi działalność gospodarczą, prowadzoną na własny rachunek...".

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, który rozpoznawał sprawę z powodu rewizji organu rentowego, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, nie podzielając poglądu Sądu pierwszej instancji, iż prowadzenie indywidualnej kancelarii adwokackiej jest quasi działalnością gospodarczą. Przeczą temu przepisy art. 24 ust. 1 i art. 37 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 ze zm.). Przepisy te

przyznają adwokatom, także wykonującym zawód indywidualnie, prawo do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego na równi z pracownikami, a w związku z tym rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.) znajduje wprost zastosowanie do adwokatów prowadzących indywidualne kancelarie. Skoro kwestia wysokości i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz adwokatów została uregulowana w odrębnych rozdziałach (5 i 6), brak podstaw do utożsamiania prowadzenia indywidualnej kancelarii adwokackiej z działalnością gospodarczą.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją wnioskodawca. Zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie art. 24 ust. 1 i art. 37 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 ze zm.), przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.), art. 5 ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników (Dz. U. Nr 142, poz. 702), art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 41, poz. 324) oraz art. 1 i art. 67 ust. 2 Konstytucji RP i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku oraz oddalenie rewizji organu rentowego z zasądzeniem od tego organu kosztów postępowania kasacyjnego.

Zdaniem skarżącego, adwokat prowadzący indywidualną kancelarię (także wspólnie z innym adwokatem) jest samodzielnym podmiotem gospodarczym, prowadzącym działalność gospodarczą, stąd też podlega ubezpieczeniu na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz. 189) od orzeczenia sądu drugiej instancji oddalającego po dniu wejścia w życie tej ustawy (po dniu 1 lipca 1996 r.) rewizję lub orzekającego co do istoty sprawy przysługuje kasacja, z wyłączeniem spraw, w których, według tej ustawy kasacja nie przysługuje. W rozpoznawanej sprawie więc, wobec daty i rodzaju wyroku Sądu drugiej instancji, tak co do zasady, jak i dopuszczalności, złożenie kasacji było możliwe. Skoro w sprawie chodzi o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu, kasacja po myśli art. 393 KPC jest przedmiotowo dopuszczalna.

Przechodząc do istoty sprawy należy zauważyć, że problematyka ubezpieczeń społecznych adwokatów była już przedmiotem wypowiedzi orzecznictwa Sądu Najwyższego, co trafnie podniósł Sąd Apelacyjny. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 1992 r., II UZP 16/91 (OSNCP 1992 z 5 poz. 66) stwierdzono, że "adwokat, który wykonuje zawód indywidualnie, na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia

26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (...) i ma uprawnienia emerytalne, podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z art. 24 w związku z art. 37 tej ustawy". W uzasadnieniu uchwały wskazano, że w art. 24 i 37 ustawy - Prawo o adwokaturze oraz art. 2 i 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. zagwarantowano prawo adwokatów, także wykonujących zawód indywidualnie, do korzystania z pełnego zakresu świadczeń należnych pracownikowi, przy obciążeniu obowiązkiem świadczeń w ramach tego systemu w postaci składek. Objęcie adwokatów ubezpieczeniem pracowniczym było wyrazem ich szczególnego uprzywilejowania, a jakiegokolwiek zmiany w tym zakresie wymagają interwencji ustawodawczej. W uzasadnieniu uchwały zawarto pogląd o podleganiu adwokatów nadal pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu.

Konsekwencją podzielenie tego poglądu była uchwała z dnia 9 grudnia 1994 r., II UZP 35/94 (OSNAPiUS 1995 Nr 9 poz. 111), w myśl której "adwokat wykonujący zawód indywidualnie jest uprawniony do opłacania z tego tytułu składki na ubezpieczenie społeczne z 50% zniżką wynikającą z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 9 maja 1991 r. o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 46, poz. 201 ze zm.)".

W uzasadnieniu uchwały z dnia 8 listopada 1995 r., II UZP 15/95 (OSNAPiUS 1996 Nr 11 poz. 158) Sąd Najwyższy wskazał, że Prawo o adwokaturze przyznaje adwokatom, również wykonującym zawód indywidualnie (art. 37), prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na równi z pracownikami. Określenie wysokości składek na ubezpieczenie społeczne oraz zasad ustalania podstawy ich wymiaru zostało pozostawione Radzie Ministrów (art. 24 ust. 4 Prawa o adwokaturze), która w rozporządzeniu z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ...rozdzieliła pracowników w pkt 1 oraz adwokatów - w pkt 5. Określając w § 41-43 rozdziału 6 zasady ustalania wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne adwokatów, wskazała przepisy rozdziału regulującego składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, które mają zastosowanie również do adwokatów.

W tych warunkach brak jest podstaw do "odpowiedniego" stosowania przepisów co do składek dotyczących innej grupy osób ubezpieczonych. W świetle obowiązujących przepisów, skoro do wnioskodawcy należy decyzja wyboru właściwego wymiaru czasu pracy na uczelni i wykonywania zawodu adwokata, "nie ma on możliwości wyboru przy opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne i ich wysokości".

Powyższe wywody - podzielane przez obecny skład sądzący - są wynikiem wykładni przepisów art. 24 i 37 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 ze zm.), zwartych w Dziale II ustawy, zatytułowanym "zespoły adwokackie".

Stosownie do powyżej wskazanych przepisów, adwokaci - członkowie zespołów adwokackich oraz odpowiednio adwokaci wykonujący zawód indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem oraz ich rodziny, "mają na równi z pracownikami prawo do świadczeń...z tytułu powszechnego zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin", a składki na ubezpieczenie społeczne opłacają zespoły adwokackie lub sami adwokaci o ile wykonują zawód indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem (art. 24 ust. 3 i 37 ustawy Prawo o adwokaturze).

Z powyższym wyraźnie korespondują art. 2 pkt 1 oraz art. 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40,

poz. 267 ze zm.), w myśl których świadczenia określone ustawą przysługują również adwokatom; "z uwzględnieniem zasad przewidzianych w przepisach działu III, rozdziału 3 ustawy".

W wydanym z upoważnienia ustawy Prawo o adwokaturze (art. 24 ust. 4 oraz w związku z art. 37) rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.) znajdującym w związku z tym zastosowanie również do adwokatów (§ 1 ust. 1 pkt 5) osobno uregulowano składki na ubezpieczenie społeczne adwokatów - także wykonujących zawód indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem (rozdział 6 §§ 41-43), a osobno składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących (rozdział 5 §§ 30-40), na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny. Nie jest więc możliwe - także w związku z tym - utożsamianie prowadzenia indywidualnej kancelarii adwokackiej z prowadzeniem działalności gospodarczej, czego konsekwencją jest, między innymi, obowiązek opłacania składki ubezpieczeniowej inaczej niż to przewidziano w ustawie z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250 ze zm.).

Wszystko to daje podstawę do stwierdzenia, że - wbrew twierdzeniom kasacji - nie doszło do naruszenia prawa materialnego przez Sąd Apelacyjny, stąd też na podstawie art. 393¹² KPC orzeczono jak w sentencji.

=====